

Del Fòrum a l'eternitat (19.08.2004)

El discutit Fòrum de les Cultures, Barcelona 2004, ja ha passat l'equador dels seus cent quaranta-un dies. Els organitzadors han rectificat alguns errors sobre la marxa; així i tot, la resposta del públic es farà enfora d'assolir la xifra prevista dels cinc milions de visitants.

Haurem de convenir que les exposicions, el teatre i les conferències no solen enganxar multituds. No tenen el mateix reclam que un parc temàtic o uns jocs olímpics. Hom ha criticat la gran inversió –uns 340 milions d'euros– feta per a una fira cultural que molts no acaben de saber prou bé què és i què persegueix. Posats com estam dins açò de la globalització, el Fòrum té un sentit, i més encara si se celebra a Barcelona, una ciutat portuària tradicionalment abocada al Mediterrani, un mar que des de sempre ha estat un gresol de cultures. Barcelona també és pont de comunicació entre Europa i Àfrica per la romana Via Augusta. És, a més, una ciutat burgesa, industrial, nodrida per una notable activitat cultural, i en aquest aspecte el Fòrum contribuirà a reblar la seva ben guanyada fama de «ciutat de fires i congressos». Per altra banda, l'esdeveniment ha servit d'excusa per continuar les obres realitzades a la Vila Olímpica, que han millorat l'abans degradada zona litoral que va del port barceloní a la desembocadura del Besòs.

Un minitren trasllada gratuïtament els visitants per l'extensa àrea del recinte. El dia que vaig anar-hi, a les acaballes de juny, hi havia molts escolars, jubilats i algun turista distret. Donava gust passejar-hi sense haver de patir cues, empentes ni més crits que els propis de la quitxalla. Com sempre passa, els amplificadors de so abusen de la seva potència. Una munió de joves vestits de verdelol informen els visitants. Una de les coses que primer crida l'atenció de la gent és una descomunal edificació de ciment armat, una mena d'escalinata d'estadi de futbol, coberta de plaques solars que subministren el corrent elèctric a les instal·lacions; però l'edifici emblemàtic del Fòrum aposta per l'arquitectura d'avantguarda: és obra del suís J. Herzog. L'edifici, just acabat de bastir, ha patit uns inoportuns despreniments del sostre. No ha faltat tampoc un espectacle inesperat, com un desembarcament pirata de quatre despenjats que posaren a prova els serveis de seguretat de què disposa el recinte: hem vist que no són gaire eficients. Els contraris al Fòrum també han aprofitat l'ocasió per fer befa de la placa commemorativa escrita en castellà, on l'accent de Sofia brillava per l'absència.

La mostra gastronòmica de les diferents cultures la vaig trobar esquifida. El dia de la meua visita Jordi Estarellas presentava un cuiner de l'Iraq que mostrava la manera de preparar albergínies, carabassons, cebes i pebres farcits d'arròs cru, carn picada, sofregit, herbes aromàtiques, espècies, oli, sal i un poc de brou; allà no empren el forn. El que sí empren són fulles de pàmpol, de bleida i de col per embolicar el contingut, tot fent menuts farcells. El públic podia tastar-los. El mes de juliol, la comunitat dels sikhs de l'Índia va muntar un menjador per donar a conèixer les seves especialitats culinàries. Al recinte del Fòrum pots menjar de restaurant o de quiosc a un preu raonable... en relació amb els preus de Menorca, és clar.

Cada dia el Fòrum convida una persona de renom. Ha de respondre les preguntes que el públic vulgui fer-li. La pregunta que corresponia aquell dia era: Serà possible viure fora de la Terra? L'astronauta Pedro Duque va dir que, de fet, ja ho és, possible.

Hi ha tallers que ensenyen coses diverses. Un d'aquests tallers mostrava la dansa del ventre, però no sé que cap taller hagi ensenyat la manera de ballar la sardana. És una de les incongruències que un pot observar al Fòrum.

Mitja hora de cua em va permetre l'accés a l'exposició dels guerrers xinesos. Són l'estrella de la fira. En realitat, la seva presència es limita a una desena d'aquestes figures de terracota, de proporcions naturals i fesomia individual. Gràcies a un hàbil joc de miralls, la desena de guerrers esdevé quasi un exèrcit.

Altres exposicions i espectacles tenen lloc a Barcelona, fora del recinte i dins el programa Fòrum 2004. El Teatre Grec, per exemple, el 22 de juliol va oferir un concert molt interessant. Maria del Mar Bonet, la Coral Cantiga i el conjunt instrumental Cham Ensemble de Damasc, durant més de dues hores, compongueren un mosaic musical elaborat amb mostres de cultures mediterrànies: peces de la música tradicional de Mallorca, religiosa –Cant de la Sibil·la– i profana, composicions medievals d'Al-Andalus, de Síria, d'Armènia i d'autors actuals com Toti Soler, Joan Bibiloni i altres, amb lletra manllevada a Ramon Llull, mossèn Jacint Verdaguer, Janer Manila, etc. A l'Auditori, dia 2 d'agost, el pianista Daniel Barenboim va presentar la seva orquestra de joves, constituïda per estudiants palestins i israelians. Així fa palès que l'art musical serveix de vincle d'unió de cultures enfrontades. Aquests concerts foren retransmesos per TV3 i trobaren una bona acollida tant de públic com de crítica.

Un dels debats que més ha aclaparat l'atenció del públic és el Diàleg de les Religions. Només de veure la més d'una quarantena de líders religiosos, amb la seva peculiar vestimenta, trets racials i maneres de parlar, feia pensar que seria molt difícil harmonitzar ideologies suposadament diverses; però no fou així, ja que, en el fons, totes les religions persegueixen els mateixos objectius. L'encontre religiós fou un espectacle més folklòric que filosòfic.

Què volen els creients? I els creients responen: no morir, no separar-se dels éssers estimats, obtenir justícia reparadora. Idò, tot açò tindreu... després de la mort, contesten les religions. I afegeixen: per aconseguir-ho heu de tenir fe en l'existència de divinitats, esperits poderosos, a qui humilment heu de resar. Confessar els problemes personals a un ésser totpoderós, tot pensant que els els ha de resoldre, no hi ha cap dubte que reconforta molta gent. Ara bé, no respectar les regles religioses –moltes pertanyen a la convivència en societat– significa la condemna eterna, o sigui, un càstig de mai no acabar. Les lleis religioses secularment han reforçat les lleis humanes en la por a la transgressió de les normes. D'ací deriva el bon enteniment que històricament han mantingut el poder estatal i el poder religiós; a vegades, ambdós poders han confluït en la mateixa persona, que condueix el poble com si fos un ramat de bous. La democràcia ha separat i limitat aquests poders. Tot i així, encara hi ha governs considerats democràtics que maten en nom d'un déu.

Un altre punt en comú que tenen les religions –a més de la seva il·lusió de transcendència– és el dogmatisme i el conservadorisme. Totes les religions miren de mal ull els reformadors, ja que les doctrines religioses es fonamenten en la tradició i en missatges suposadament revelats per la divinitat fa una pila d'anys. La religió ha obstaculitzat, però no ha pogut impedir, el progrés de la ciència. Recordem, per exemple, l'oposició religiosa a la teoria heliocèntrica, el liberalisme, el darwinisme i la investigació genètica. Gairebé cada dia aquesta fricció surt reflectida als mitjans de

comunicació, amb temes com l'ús del preservatiu, el divorci, la igualtat de drets entre sexes, la clonació terapèutica...

La història ensenya que les religions actuals ni són les primeres ni les darreres que ha tingut ni que tindrà la humanitat. Cada societat crea la religió que li convé, i cada persona l'adapta a la seva conveniència. Les religions que no evolucionen al mateix ritme que ho fa la societat acaben per desaparèixer. Les sabates que es queden petites fan més nosa que servei. Llavors, mentre uns preferiran caminar descalçats, altres canviaran de sabates.

El debat entre les religions va discorre com dins una bassa d'oli, car totes combreguen amb la fe. Les religions no són bel·licoses: les denominades guerres de religió han estat motivades per interessos econòmics. A més, els portaveus del Fòrum eren persones prou assenyades com per no embolicar-se en una discussió inútil, tot tractant d'esbrinar quina creença és la vertadera; discussió inútil perquè el mètode que utilitzen no és el racional. El diàleg hauria estat més filosòfic, més viu i enriquidor, si s'hagués entaulat entre creients i no creients. La frontera que els separa és immensa: la idea d'eternitat.

Les persones no religioses consideren que l'eternitat és una quimera. L'experiència històrica mostra que tot neix amb data de caducitat: les religions també caduquen, car res és etern. Les comunicacions amb els esperits són un frau. Les idees religioses –com totes les altres idees– les genera el cervell. La persona comença a existir quan el cervell parteix a funcionar. La personalitat es desenvolupa al mateix ritme que ho fa el cervell. Retornar a la pau de la no-existència és més atraient que una inquietant i embafadora vida eterna. La pau absoluta de la inexistència és l'estat en què cadascú ha romàs abans de néixer, i a ella retornarem quan el cervell es destrueixi. I conclouen el seu raonament, els no creients: la religió no ha de condicionar els nostres actes, amb premis i càstigs infinits; més aviat hem d'aprendre a ser lliures i responsables. Ser, en definitiva, majors d'edat.

Dels errors del primer Fòrum, en donarem la culpa a la inexperiència. La ciutat mexicana de Monterrey ja ha obtingut el vistiplau de la UNESCO per celebrar-ne la segona edició, el 2007. Amb tots el defectes, crec que el balanç del Fòrum de Barcelona és positiu, car ensenya de forma entretinguda la rica varietat cultural que atresora la humanitat. Aquest coneixement ens farà ser més solidaris, ja que aprendrem a valorar altres cultures. L'art i el diàleg són sempre instruments valuosos per aconseguir la pau.